

**Дмитро ТАБАЧНИК,
доктор історичних наук,
професор:**

“АРХІВІСТИ УКРАЇНИ – ЦЕ ДИВОВИЖНІ ЛЮДИ”

Архіви повинні бути далекі від політики. Це перше.

Друге. Дуже люблю великого китайського державного діяча і філософа Кун-цзи, в європейському прочитанні – Конфуцій. Одна з його безсмертних максим говорить про те, що не варто шукати чорну кішку в темній кімнаті, тим більше якщо її там немає. Мені здається, що політичний піар і політичні пристрасті навколо абсолютно професійного закону виглядають дещо наївними і навіть інфантильними.

Тепер щодо самого закону. На мій погляд, він позитивний і правильний, тому що він просто вводить термін “культурні цінності”, який був раніше прийнятий в Законі “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей”. Ще хочу звернути увагу на те, що в 2008 році було прийнято постанову Кабінету Міністрів, яка покровоко, дуже детально визначає експертизу культурних цінностей.

Стосовно “дублетних документів” та “непоправно пошкоджених, які не підлягають відновленню”, наведу приклад з власного досвіду. Я починав свою трудову діяльність в 1980 році в Центральному державному архіві кінофотофонодокументів. Йому на збереження були передані старі, розбиті грамплатівки, знебарвлені негативи, стерті плівки. Відновити їх було абсолютно неможливо. Я думаю, що якщо комісія, котра складається з архівістів і реставраторів, приймає рішення про те, що це непоправно пошкоджені документи, які не підлягають відновленню та реставрації, то їх, звичайно, потрібно списувати з архівного фонду.

Разом з тим у проекті закону міститься дуже важлива норма, на яку варто звернути увагу: жоден документ не може бути визнаний таким, що втратив культурну цінність, якщо він створений до 1946 року. Це по-справжньому захищає корпус старих документів.

У найстарішому нашому архіві, Центральному державному архіві давніх актів, за всю його історію в 20-му столітті – в радянський і пострадянський час – через непоправну старість було списано всього 8

документів. Щоб надалі уникнути знищення документів з цієї причини, вважаю, потрібно створювати їх електронні копії.

Ще одна дуже важлива нова норма того ж закону, яка додається до статті 8, свідчить, що всі архівні документи, датовані до 1991 року, котрі знаходилися на державному обліку і зберігалися в різних архівних установах, належать Національному архівному фонду і є власністю держави. Під захист потрапляють документи відомчих архівів, секторів і підрозділів діловодства центральних органів влади.

І ще одна, на мій погляд, абсолютно нова норма міститься в статті 42. У ній сказано, що центральні державні архіви мають право перевіряти, як виконується законодавство про архівний фонд архівними підрозділами та службами діловодства всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, і навіть об'єднань громадян та релігійних організацій. Державні архіви отримують можливість врятувати від знищення унікальні документи громадських організацій, недержавних установ, приватних компаній. Саме ці документи, та частина їх, яка підлягає зберіганню, може зберегти абсолютно неповторний дух епохи. Наприклад, як у тій чи іншій партії в 1998 році ухвалювалося рішення про висунення партійного списку кандидатів у народні депутати, або про те, які були дискусії в округах. Якщо це все не зберігати, то дуже складно буде історикам майбутнього розібратися в тому, який політичний проект був штучним, який – сателітом.

Взагалі, вважаю, що архівісти України – це дивовижні люди, це найстабільніші колективи, в яких не було політики ні на переломі 90-х років, ні в середині першого десятиліття 21 століття. У цьому я бачу позитив.

Щодо встановлення статусу конфіденційності висловлю свою думку не як державний службовець, а як історик. Я вважаю, що ніякі документи після закінчення 50-річного терміну давності не можуть вважатися конфіденційними. Якби така норма діяла у нас і в ряді держав пострадянського простору, то в нашій політиці, культурі, мистецтві було б набагато менше підлих людей, стукачів і зрадників.

(З інтерв'ю виданню "Главред")